

Oponentský posudek na bakalářskou práci

PhDr. Jána Országha

Jóga a Bůh

(Yoga and God)

Ústav jižní a centrální Asie, 2013, 81 s.

Předloženou práci Dr. Jána Országha, který je již absolventem oborů latina a řečtina na FFUK, je krajně obtížné hodnotit. Autor patří k nejuspěšnějším studentům fakulty, v letošním roce mu byla za jeho magisterskou práci *Hippokratés: O svaté nemoci* udělena Palachova cena a již během studia sanskrtu na našem ústavu se projevoval nejen jako mimořádný filolog, ale i jako suverénní a vyzrálý badatel s nebývale širokým záběrem svého intelektuálního přehledu. Hluboký zájem o starověké filozofické tradice, jakož i o náboženství, a současně dnes již málokdy vídaná fundovaná schopnost srovnávat napříč civilizačními a kulturními celky bezpochyby stály za výběrem tématu jeho bakalářské práce. Zmíněná obtíž hodnocení spočívá třeba již ve skutečnosti, že ve studijním programu indologie (sanskrt) se s textem Pataňdžaliho *Jógasúter* seznamují studenti na magisterském stupni, obvykle až v posledním ročníku celého studia. Dr. Országh je tento základní spis jedné ze šesti škol klasické indické filozofické tradice nejen schopen samostatně číst, ale i rozebrat a čtivou formou interpretovat, provést srovnání jeho konstitutivních prvků se školou sánkhja, jakýmsi nejednovaječným dvojčetem jógy, a v podstatných drobnostech dokonce ve svém výkladu i komparaci polemizovat se zavedenými autoritami.

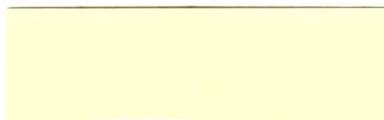
Jógasútry a standardní komentáře k nim, s nimiž Országh pochopitelně rovněž pracuje, nepředstavují z pohledu sanskrtské gramatiky mimořádně obtížné texty. Náročnost jejich četby spočívá ve vysoce abstraktní filozofické terminologii, jejíž bezvadné zvládnutí je nutnou podmínkou být jen základní orientace v ideově komplexním systému jógy. Po nezbytném úvodu nás tak autor ve dvou kapitolách seznamuje právě s terminologickým světem sánkhji i jógy, nanejvýš srozumitelně a na základě četných citací, odkazů na prameny (*Sánkhjakáriká* a *Jógasútry*) i literaturu vysvětluje strukturální podmíněnost prvků obou filozofických doktrín a čtenář tak spolu s autorem absolvuje fascinující „poutní okruh“ po obou daršanách (školách). Stěžejní kapitoly práce se zabývají konceptem a rolí Boha (Íšvary), kterého sánkhja prakticky ignoruje, zatímco jóga mu připisuje jistou, nikoliv však zásadní důležitost. Úvahy nad původem Íšvary a jeho zakomponováním do striktně dualistického filozofického systému jógy jsou hlavním přínosem textu, a třebaže jej autor skromně chápe jako úvodní poznámky k problematice, mnohé z jeho postřehů se zdají být natolik závažné a novátorské, že by si právem zasloužily soustavnější zpracování v rozsáhlejší studii či na vybraný detail zaměřeném odborném článku.

Zmiňovat mimořádně bohatý slovník a obdivuhodnou schopnost vyjádřit vlastní myšlenky ve stylisticky bezchybném textu snad ani není u takto pokročilého studenta-badatele třeba. Za zvýšenou pozornost bezpochyby stojí autorovy postřehy, kritické vůči tradičním překladům a překladatelům, týkající se výkladu některých Pataňdžaliho súter (např. polemika s Bryantem nad pojmem íšvara-pranidhána, pozn. 155 na s. 50) nebo přesvědčivý výklad označení sánkhji jakožto neteistické doktríny, nikoliv ateistické (s. 53). Radost ze čtení je pak příležitostně podpořena vtipným shrnutím, někdy provázeným i lehkou nadsázkou, které však naprosto přesně definuje zkoumaný pojem či

problém (např. „Lidová zbožnost a bráhmanské náboženství by si s Íšvarou jógy, s tímto Bohem asketů, nevěděly rady.“ s. 64).

Országhovy postřehy a závěry jsou mnohdy provokující, vybízejí k otázkám a dalším úvahám, a to je u filozofického textu podobného charakteru nanejvýš žádoucí. Upozornil bych kupříkladu na dilema spojené s Íšvarou coby svrchovaným učitelem jóginů (s. 54) – protože jeho učitelská role, vyplývající z postavení „zvláštního puruši“, musí být principiálně pasivní, znamená to pak, že se má jógin imitací Íšvary, tedy nějakou jistou aktivitou, stát rovněž pasivním? A bylo by možné zakomponovat tuto představu do velmi pěkného přirovnání týkajícího se puruši zřícího sebe samého v televizní obrazovce, před níž sedí (s. 46-7)? Bude takové přirovnání, v němž bude přítomen nejen pasivní divák puruša, ale i k pasivitě směřující aktivní jógin, stále dávat smysl? Podobné otázky, nikoliv nezbytně polemické, ale spíše vybízející k dalšímu hledání potenciálních odpovědí, se vynořují v souvislosti s jednoznačným odlišením oddanosti Bohu (bhakti) a Pataňžalího hlubinné introspekce směřující k samádhi, jež je de facto nahlédnutím a poznáním pravé podstaty puruši. Rovněž bhakti však nemusí a mnohdy zcela bezpečně ani není samotným cílem, ale toliko cestou k poznání, protože rovněž bhakti může otevírat oči nejzazší realitě (viz navýsost bhaktická *Višnu purána* I, 19, 84-86, Vénkatéšvarova edice: „ÓM, pochválen buď, Višnu, znovu a znovu a znovu. V tobě je všechno, z tebe vše vyvěrá a k tobě do bezpečí se vše zas navrácí. Také já jsem v tobě, neboť bez tebe není nic. Proto i ze mě vše vychází, i já jsem vším, i ve mně je vše, i já jsem nepomíjející. Neumírám, jsem věčný, hluboko ve své duši jsem tím, co je svrchované, nazývají mě nejvyšším brahma, ano, jsem to já, já sám jsem ten nejvyšší duch, počátek i konec všeho bytí.“)

Bakalářskou práci Dr. Országha považuji v prostředí české indologie za malé zjevení. Naprosto splňuje požadavky kladené na studentské závěrečné práce, s radostí ji tedy doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení výborně. Jsem velmi rád, že jsem se mohl s tímto textem seznámit, jakož i s jeho autorem. Současně bych mu chtěl popřát hodně štěstí a úspěchů na jeho badatelské cestě, ať už ho zavede kamkoliv.

6.9.2013

Zdeněk Štipl